

Tilläggsbudget för år 2001 – Utgiftsområde 6 Totalförsvaret

Till finansutskottet

Finansutskottet har berett bl.a. försvarsutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 2000/01:100 samt skrivelse 2000/01:101 jämte motioner i de delar som rör försvarsutskottets beredningsområde.

Regeringen

Ramanslaget 6:1 Förbandsverksamhet och beredskap m.m.

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 18 266 092 000 kr. Anslaget bör ökas med 703 700 000 kr. Finansiering sker genom att anslaget 6:3 *Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling* minskas.

Under 2000 uppstod en obalans i Försvarsmaktens ekonomi och fördelningen av utgifter för verksamhet mellan anslagen 6:1 *Förbandsverksamhet och beredskap m.m.* och 6:3 *Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling*. Utgifterna på anslaget 6:1 *Förbandsverksamhet och beredskap m.m.* blev mer än 700 000 000 kr högre än vad som hade planerats. Regeringen anser att 703 700 000 kr bör tillföras anslaget 6:1 *Förbandsverksamhet och beredskap m.m.* för att skapa förutsättningar för att verksamheten skall kunna genomföras enligt den planerade inriktningen. Finansiering sker genom att anslaget 6:3 *Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling* minskas.

Riksrevisionsverket har i sin revisionsrapport bekräftat regeringens uppfattning att det finns allvarliga brister i Försvarsmaktens styrning och uppföljning av förbandsverksamheten. Regeringen följer noggrant utvecklingen för ovan nämnda anslag, särskilt utvecklingen inom förbandsverksamheten och värnpliktsutbildningen, och avser vid behov att återkomma till riksdagen i samband med budgetpropositionen för 2002 med eventuell ytterligare överföring av medel mellan anslagen 6:3 och 6:1.

Den föreslagna ökningen av anslaget 6:1 *Förbandsverksamhet och beredskap m.m.* utgör för överskådlighetens skull en nettoförändring som motiveras av flera olika förändringar.

Ramanslaget 6:2 Fredsfrämjande truppinsatser

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 1 000 762 000 kr.

Regeringen föreslår att anslaget 6:2 *Fredsfrämjande truppinsatser* ökas med 81 000 000 kr. Skälen för regeringens förslag är att Försvarsmakten har beslutat att höja lönerna för anställda i utlandsstyrkan med 20 % fr.o.m. den 1 januari 2001. Anslaget 6:2 *Fredsfrämjande truppinsatser* behöver därför ökas med 81 000 000 kr. Finansiering sker genom att anslaget 6:3 *Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling* minskas.

Ramanslaget 6:3 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 23 314 833 000 kr.

Regeringen föreslår att anslaget 6:3 *Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling* minskas med 787 000 000 kr. På anslaget 6:3 *Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling* finns ett stort anslagssparande. Anslaget minskas för att finansiera utgiftsökningar på andra anslag, främst inom utgiftsområdet.

Ramanslaget 6:4 Funktionen Civil ledning

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 488 507 000 kr.

Regeringen föreslår att anslaget 6:4 *Funktionen Civil ledning* får användas även för Finansinspektionens verksamhet med att förbättra skyddet mot informationsoperationer hos de större finansiella företagen. Enligt budgetpropositionen för 2001 utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning, anslaget 2:2 *Finansinspektionen*, skall Överstyrelsen för civil beredskap avsätta 1 000 000 kr av anslaget 6:4 *Funktionen Civil ledning* för Finansinspektionens verksamhet med att förbättra skyddet mot informationsoperationer hos de större finansiella företagen. I regeringens beskrivning i budgetpropositionen för 2001 av ändamålet med anslaget 6:4 *Funktionen Civil ledning* framgår inte detta, vilket det rätteligen borde ha gjort. Regeringen föreslår därför nu att riksdagen godkänner denna användning av anslaget.

Ny investeringsplan för Kustbevakningen

Riksdagen har för innevarande år godkänt en investeringsplan för Kustbevakningen.

Regeringen föreslår att en ny investeringsplan för Kustbevakningen för perioden 2001–2004 godkänns.

Skälen för regeringens förslag är att det i Kustbevakningens investeringsplan ingår köp av två kombinationsfartyg. I budgetpropositionen för 2001 beräknades att ett av fartygen skulle levereras under 2001 och ett under 2002. Av Kustbevakningens budgetunderlag för 2002 framgår att båda fartygen kommer att levereras under 2001. En ny investeringsplan bör därför godkännas.

Miljoner kronor

	Totalt	Budget		Beräknat	
		2001	2002	2003	2004
KBV 201-202	256	256	0	0	0
Flygplan	135		10	65	60
Övriga investeringar	110	34	21	28	27
Summa investeringar	501	290	31	93	87
Lån	501	290	31	93	87
Summa finansiering	501	290	31	93	87

Ramanslaget 7:4 Statens räddningsverk: Samhällets skydd mot olyckor

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 555 449 000 kr.

Regeringen föreslår att anslaget 7:4 *Statens räddningsverk: Samhällets skydd mot olyckor* minskas med 1 700 000 kr. Skälet är att anslaget 7:4 *Statens räddningsverk: Samhällets skydd mot olyckor* bör minskas med 1 700 000 kr för att finansiera det under utgiftsområde 1 Rikets styrelse upptagna anslaget 90:5 *Regeringskansliet m.m.*

Motionen

Moderata samlingspartiet (m kommitté) framhåller i motion Fi31 att den obalans mellan uppgifter och anvisade medel som uppstod under år 2000 inom Försvarmakten är ett resultat av försvarsbeslutet våren 2000. Avsatta resurser motsvarar inte den verksamhet som Försvarmakten väntades genom-

föra. Konsekvenserna av regeringens försvarspolitik är att förbanden vare sig får erforderlig utbildning eller utrustning. Försvarsmakten har begärt att få omfördela sammanlagt 1,4 miljarder kronor från ramanslaget 6:3 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling till ramanslaget 6:1 Förbandsverksamhet och beredskap m.m. för att täcka överutnyttjandet för år 2000 samt för att kunna genomföra den planerade verksamheten under innevarande år. Regeringen föreslår endast en omfördelning med 700 miljoner kronor.

Regeringens förslag att nu endast omfördela 700 miljoner kronor medför att den beslutade förändringen försenas och försvåras. Moderata samlingspartiet föreslår att 1,4 miljarder kronor omfördelas mellan de berörda anslagen.

Vidare föreslås i motionen att riksdagen bör ge regeringen i uppdrag att pröva samtliga nu beslutade, pågående och planerade om- och nylokaliseringar av försvarsverksamheten för att minska behovet av investeringsmedel.

Försvarsutskottets överväganden

Försvarsmakten har i en föredragning för utskottet redogjort för det ekonomiska läget under innevarande budgetår och skälen för att myndigheten förordar en större omfördelning mellan anslagen än den regeringen föreslagit. Till grund för Försvarsmaktens överväganden ligger att inte planera för att utnyttja den anslagskredit som kan ianspråktagas för anslaget 6:1 *Förbandsverksamhet och beredskap m.m.*

Utskottet noterar att det enligt Riksrevisionsverkets och regeringens uppfattning finns brister i Försvarsmaktens styrning och uppföljning av förbandsverksamheten. Utskottet har erfarit att Försvarsmakten inte invänder mot den bedömningen. Försvarsmakten har för utskottet vid flera tillfällen redogjort för de åtgärder som nu vidtas för att åstadkomma en tillfredsställande ordning på detta område.

Utskottet är inte främmande för att en omfördelning enligt det förslag som regeringen förordar i propositionen kan medföra betydande ingrepp i den verksamhet som planerats av Försvarsmakten för innevarande år. Om anslagskrediten – som uppgår till drygt 540 miljoner kronor – utnyttjas bör åtminstone huvuddelen av de redovisade konsekvenserna kunna bemästras. Efterhand som styr- och uppföljningsrutinerna förbättras skapas säkrare grund för övervägandena om behovet av en långsiktigt motiverad omavvägning mellan resurserna för förbandsverksamhet respektive för materielförsörjning m.m. Regeringen anmäler i propositionen att den vid behov återkommer till riksdagen med förslag till ytterligare omfördelning under innevarande budgetår mellan berörda anslag i budgetpropositionen för år 2002. Utskottet räknar med att frågan om en eventuell annan avvägning mellan förbandsverksamhet och materielförsörjning m.m. under försvarsbeslutsperioden redovisas i budgetpropositionen för år 2002.

Utskottet förordar att riksdagen godkänner den föreslagna användningen av medel under ramanslaget 6:4 Funktionen Civil ledning. Det är angeläget

att skyddet ökar mot informationsoperationer hos de större finansiella företagen.

Utskottet tillstyrker förslag till ny investeringsplan för Kustbevakningen.

Mot bakgrund av vad utskottet nu anfört

- tillstyrker utskottet att riksdagen godkänner regeringens förslag nr 37 såvitt avser utgiftsområde 6 Totalförsvaret,
- avstyrker utskottet motion 2000/01:Fi31,
- tillstyrker utskottet att riksdagen godkänner regeringens förslag till ny användning av ramanslaget 6:4 Funktionen Civil ledning,
- tillstyrker utskottet att riksdagen godkänner förslag till ny investeringsplan för Kustbevakningen.

Stockholm den 15 maj 2001

På försvarsutskottets vägnar

Henrik Landerholm

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Henrik Landerholm (m), Tone Tingsgård (s), Christer Skoog (s), Stig Sandström (v), Åke Carnerö (kd), Olle Lindström (m), Rolf Gunnarsson (m), Ola Rask (s), Berit Jóhannesson (v), Margareta Viklund (kd), Anna Lilliehöök (m), Lars Ångström (mp), Erik Arthur Egervärn (c), Runar Patriksson (fp) och Berndt Sköldestig (s).

Avvikande mening

Utskottets beredning av ärendet har föranlett följande avvikande mening.

Tilläggsbudget för år 2001 – Utgiftsområde 6 Totalförsvar (m)

av Henrik Landerholm, Olle Lindström, Rolf Gunnarsson och Anna Lilliehöök (alla m).

Försvarskrisen är över oss igen. Förra årets försvarsbeslut visar sig redan nu vara otillräckligt, även med de begränsade ambitioner som ligger bakom beslutet.

Försvarsbeslutet som helhet är underbalanserat. Driften blir avsevärt dyrare än beräknat under perioden 2002–2004. Dessutom har regeringen genom beslutade och föreslagna pålagor belastat Försvarsmakten med kostnader på minst 650 miljoner – kanske upp till 1 250 miljoner – kronor per år utöver vad som fanns med i försvarsbeslutet.

Underskottet för förbandsverksamheten uppgick förra året till drygt 700 miljoner kronor. Detta som följd av högre kostnader än beräknat – framför allt för avveckling men också för kostnader för driften av den nya organisationen – och därmed svårigheter att anpassa verksamheten i övergången från den gamla till den nya ekonomiska ramen. Resultatet av överutnyttjandet innebar alltför stora ambitionssänkningar redan i förbandens planerade verksamhet under 2001. En stor del av de påverkbara kostnaderna skars bort i budgetdialoger under början av året. Utveckling och framtidstro förvandlades till ett utbildningsår med ytterligare hårda sparkrav.

För att både klara av situationen kortsiktigt och komma till rätta med underskotten långsiktigt föreslog Försvarsmakten i budgetunderlaget att det skulle få använda överskott från materielanskaffningen för att täcka överskridanden inom förbandsverksamheten, såväl de existerande för 2000 som de väntade för 2001. Regeringen föreslår emellertid att endast förra årets överskridande skall täckas genom att använda överskottet från materielanskaffningen. En organisation som redan utsatts för ytterst hårda sparkrav tvingas att inskränka verksamheten med ytterligare 700 miljoner kronor för innevarande år.

Moderata samlingspartiet anser i grunden att av riksdagen beslutad verksamhet skall genomföras inom de ramar som anvisats. Detta kräver emellertid att det finns en balans mellan beslutad verksamhet och tilldelade resurser.

Förslaget i tilläggsbudgeten är sålunda orimligt. Det är inte möjligt att minska anslaget 6:1 *Förbandsverksamhet och beredskap m.m.* under de kvarvarande sju månaderna på ett sådant sätt som regeringen begär. Att ”öka omvandlingstrycket” för att få försvaret att komma i kostymen är en sak, men metoderna ansvarslösa. Det är möjligt att den kamerala ekvationen kan lyckas. Detta

kräver dock att all förbandsverksamhet i huvudsak inställs under resten av året.

Försvarsmaktens högkvarter har inför försvarsutskottet redovisat vilka konsekvenserna blir under 2001. Förslagen är att:

- hemvärnsutbildningen reduceras med 50 %,
- förbandsutbildningen minskas med 30–40 % av de rörliga kostnaderna,
- flygtidsuttag och gångtid på fartyg reduceras kraftigt,
- omskolningen av JAS försenas cirka ett år (utöver effekten av den militära flygutbildningens lokalisering),
- helikopterverksamheten i försvaret inskränks till fredsräddning, SAR (Search and Rescue) och ambulanstransporter, samt
- vid skolor och centrum senareläggs övergångsutbildning av arméofficerare och studie- och utvecklingsverksamheten dras ned kraftigt.

Sammantaget innebär detta att såväl internationalisering som utveckling av insatsorganisationen försenas. Utöver detta försenas omställningen till ”det nya försvaret”. Planerad omförrädsställning senareläggs och på den utrustning som finns i förråd begränsas underhållet (300–500 civilanställda avskedas).

Övriga åtgärder som övervägs är att ställa in eller reducera det taktiska programmet samt stabs- och chefsprogrammen vid Försvarshögskolan. Detta trots att 70 % av kostnaden vid Försvarshögskolan inte går att påverka. Hemvärnets verksamhet övervägs att helt ställas in. Dessutom övervägs ytterligare reduceringar av förbandsverksamheten.

Det handlar alltså om att hitta åtgärder som över huvud taget är möjliga att genomföra för att spara pengar. Men då får skattebetalarna heller ingen vidare effekt av de 45 miljarder kronor som faktiskt satsas på totalförsvaret.

Stora oönskade avgångar av officerare är redan en del av verkligheten. Förra året slutade över 400 officerare helt utan de generösa erbjudanden som andra fått. Och avhoppet – för att inte säga strömhoppet – fortsätter. Många duktiga och välutbildade nyckelpersoner försvinner när Försvarsdepartementet ökar omvandlingstrycket. Försvaret blöder inte bara ekonomiskt, utan också personellt. Kompetensflykten fortsätter. Om utvecklingen fortsätter riskeras ett självgenererande förfall och systemkollaps.

Särskilt allvarliga blir konsekvenserna för de delar av verksamheten där de berörda kan ”rösta med fötterna”. Åtskilliga hemvärnsmän och framför allt unga officerare kommer inte att finnas kvar efter detta halvårs stålbad. Också framtida rekryteringskraft såväl vad gäller hemvärn som officersyrke försämras genom åtgärderna.

För att ta försvaret ur detta kaos krävs handling på kort och på lång sikt. På kort sikt mera pengar – i första hand ett ekonomiskt tillskott, i andra hand överföringar från materielanslagen för 2001. Det drabbar visserligen förnyelsen – investeringarna som inte görs nu måste göras senare – men är till skillnad från dråpslaget mot övnings- och utbildningsverksamheten inte helt omöjliga att ta igen.

Regeringen tror sig genom den hårda linjen driva på för en bättre budgetdisciplin i försvaret, vars förbandsverksamhet nu ”skall in i kostymen”. Am-

bitionen är god, men de panikåtgärder som planeras har inget med frågan om att komma in i kostnadsramen för nästa försvarsbeslutsperiod att göra. Om besparingsåtgärderna vore ett led i en anpassning av förbandsverksamheten skulle det vara förståeligt. Självklart behövs åtgärder på sikt – planeringen och prognosinstrumenten har varit undermåliga, men är också till stor del ett resultat av brister i regeringens styrning av Försvarsmakten – men detta är inget skäl för att utsätta Försvarsmakten för panikbesparingar som fördröjer den nödvändiga omställningen av försvaret.

Regeringen försvarar sig med att pengar kan komma att tillskjutas sedan – när man känner utfallet. Då är skadan redan skedd. I efterhand kan ju pengar bara skjutas till om panikåtgärderna inte ger det utfall man hoppas på. Verksamheten drabbas lika hårt i alla fall. Regeringen agerar i stället för att reagera. Detta är inte ansvarsfullt.

Samtidigt har stora investeringar i försvarsfastigheter genomförts under 1990-talet. Av dessa investeringar har minst 1 ½ miljard kronor investerats i försvarsfastigheter som nu har lämnats eller som man planerar att lämna. Nya investeringar pågår och andra planeras. Det är utmanande att genomföra dessa investeringar med sikte på 2010–2015 när utrymmet för de åtaganden som staten gör samtidigt krymper på de flesta områden. Det är ett uppenbart slöseri med skattebetalarnas pengar. Samtidigt är det förvånande att dessa investeringar kan göras obehindrat samtidigt som förbandsverksamheten åläggs besparingskrav av sådan omfattning att det blir förödande för utbildningsresultat och övrig verksamhet. Denna utveckling är destruktiv för de anställda inom Försvarsmakten och för allmänhetens förtroende för det sätt på vilket riksdag och regering styr utvecklingen av det s.k. ”nya försvaret”.

Moderata samlingspartiet föreslår att 1 400 000 000 kr, i enlighet med Försvarsmaktens förslag, förs från ramanslaget 6.3 *Materiel, anläggningar samt forskning och utveckling* till ramanslaget 6.1 *Förbandsverksamhet och beredskap m.m.*

Riksdagen bör därutöver ge regeringen i uppdrag att pröva samtliga nu beslutade, pågående och planerade om- och nylokaliseringar av försvarsverksamhet. Syftet skall vara att frigöra investeringsmedel som kan tillföras ramanslaget 6:3 *Materiel, anläggningar samt forskning och utveckling* som en engångskompensation för de reduktioner som har genomförts och som man nu planerar att genomföra inom detta anslag.